

Измене и допуне у документу „Упутство за газдовање шумама Србије“

1. Страна 20., поглавље 5.1.

Извршена промена у реченицама: „Граничне вредности пречника су оријентационе вредности за услове доброг и просечног раста продуктивних букових шума и треба их ускладити са нижим вредностима на лошијим стаништима.

Вредности за друге газдинске типове дате су у упутствима за сваки газдински тип“, тако да она сада гласи:

„Граничне вредности горњих висина и пречника су оријентационе вредности за услове доброг и просечног раста продуктивних букових шума и треба их ускладити са нижим вредностима на лошијим стаништима. Вредности карактеристичних пречника и висина доминантних стабала за појединачне узгојне групе у оквиру газдинског типа дате су у упутствима за сваки газдински тип.“

У наставку је додат следећи текст:

„Граничне вредности висина и пречника доминантних стабала, дефинисане за поједине газдинске типове, представљају оријентационе показатеље за услове доброг и просечног раста.

Дате вредности висина и пречника доминантних стабала у случајевима лошег стања станишта или састојине, не морају бити меродавне и одлучујуће за одређивање узгојне групе.

У састојинама на стаништима слабије производности, где је раст и развој стабала успорен и где доминантне висине не достижу прописане граничне вредности, одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина.

При томе се посебно узимају у обзир:

- старост састојина,
- степен диференцираности и затворености склопа,
- развијеност крошњи и просторни распоред стабала,
- здравствено стање и виталност,
- присуство и стање подмлатка,
- динамика дебљинског и висинског прираста,
- досадашњи степен негованости односно запуштености састојине.

Сходно наведеном, у свим газдинским типовима, на лошијим стаништима (или у случајевима лошег стања састојине) је дозвољено да се узгојна група одреди и без достизања прописаних граничних вредности доминантних висина уз примену стручне процене засноване на биолошком и структурном стању састојине.

Оваквим приступом обезбеђује се реално вредновање развојне фазе састојина у условима ограничене производности и омогућава адекватно планирање узгојних мера.“

2. Страна 45., поглавље 6.3.3.

Табела: теренски образац за Оцену природних вредности шумских састојина, се сада мења у делу који се односи на Мртво дрво (граница за прикупљање мртвог дрвета је 10 cm) и сада изгледа:

Теренски образац за Оцену природних вредности шумских састојина				
Индикатори биодиверзитета		Структурни и други атрибути	Позитиван бод	Негативан бод
СТРУКТУРА И САСТАВ	Мртво дрво	Дубећа мртва стабла ($\geq 1/\text{ha}$, пречника $> 10 \text{ cm}$)	Присутан (+1)	
		Лежећа мртва стабла ($\geq 1/\text{ha}$, пречника $> 10 \text{ cm}$)	Присутан (+1)	
		Део лежећих мртвих стабала ($\geq 1/\text{ha}$, пречника $> 10 \text{ cm}$, дужине $> 2 \text{ m}$)	Присутан (+1)	
		Преломљена стабла ($\geq 1/\text{ha}$, пречника $> 10 \text{ cm}$, висине $> 1 \text{ m}$)	Присутан (+1)	
		Одсуство мртвог дрвета ($< 0, 5/\text{ha}$)		Присутан (-1)
		ВРЕДНОСТ ОЦЕНЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ (ЗБИР ПОЗИТИВНИХ И НЕГАТИВНИХ БОДОВА)		

3. Страна 49.-50., поглавље 6.7.

Граница пречника мрвог дубећег дрвета, мрвог лежећег дрвета, делова лежећих мрвих стабала као и преломљених стабала чије се присуство утврђује приликом састојинске инвентуре је спуштена на 10 см у целом тексту поглавља.

4. Страна 73., поглавље 9.1.-ГТ 1110 Високе мешовите шуме ОМЛ.

Додат је текст који гласи:

„На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина.“

5. Страна 104.-105., поглавље 10.1.-ГТ 2310 Високе мешовите шуме пољског јасена.

Извршена је промена у реченици: „У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала 20 - 40 (50) ком/ха (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.“, тако да она сада гласи:

„У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала најмање 20 ком/ха (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.“

У наставку додат је следећи текст: „На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности.“

6. Страна 120., поглавље 11.1.-ГТ 2410 Високе мешовите шуме лужњака.

Извршена је промена у реченици: „У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала 20-40 (50) ком/ха (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.“, тако да она сада гласи:

„У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала-најмање 20 ком/ха (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.“

У наставку додат је следећи текст: „На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности.“

7. Страна 136.-137., поглавље 6.1.-ГТ Високе мешовите шуме китњака.

Извршена је промена у реченици: „У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала 20-40 (50) ком/ха (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.“, тако да она сада гласи:

„У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала-најмање 20 ком/ха(одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.“

У наставку додат је следећи текст: „На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности.

На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социалном смислу.“

8. Страна 147-148., поглавље 8.0.-ГТ 2620 Изданацке мешовите шуме хрстова.

Извршена је промена у реченици:

„У изданацким састојинама китњака, сладуна и цера на лошем станишту лошег квалитета где није економски оправдано издвајати стабла будућности газдује се чистом сечом, тако да се на половини производног процеса (старости око 20 година) спроведе један проред јачег интензитета и касније се достигне максимална прозводња огревног дрвета и дрвета за механичку и хемијску прераду. Спровести чисту сечу.“ тако да она сада гласи:

„У изданацким састојинама китњака, сладуна и цера на лошем станишту, лошег квалитета где није економски оправдано издвајати стабла будућности, или иста не постоје, она се не издвајају, газдује се чистом сечом, тако да се на половини производног процеса (старости око 20 година) спроведе један прореда јачег интензитета и касније се достигне максимална прозводња огревног дрвета и дрвета за механичку и хемијску прераду. Спровести чисту сечу.“

9. Страна 152.-153, поглавље 8.2.

Извршена је промена у наслову поглавља, тако да је наслов поглавља следећи:

„Изданацке састојине букве китњака, сладуна и цера лошег квалитета на лошем земљишту“.

Избрисана је следећа реченица: „У изданацким мешовитим састојинама китњака, сладуна и цера на лошем станишту лошег квалитета где није економски оправдано издвајати стабла будућности, газдује се чистом сечом тако да се на половини производног процеса (старости око 20 година) спроведе једна прореда јачег

интензитета, а касније када се достигне максимална прозводња огревног дрвета и дрвета за механичку и хемијску прераду спровести чисту сечу.“

И додат је следећи текст: „Састојине које се налазе на земљшту лошијег квалитета или које су настале погрешним начином газдовања (превелики захвати - сече, предхват на квалитет, погрешно обновљене) или дејством природних непогода (сушење, ветроломи, снеголоми, биљне болести и штеточине, итд), у којима нема довољног броја квалитетних стабала будућности. У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала око 20 - 40 (50) ком/ха, тим да у зависности од стања и структуре састојине тај број може бити и мањи и већи (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника.

На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности (средњедобна узгојна група, 10-14 m висине са деблом висине 4-7 m чисто од грана).

На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социалном смислу.“

10. Страна 163., поглавље 10.-ГТ 2621 Издавачке мешовите шуме хрстова-Високе шуме хрстова и осталих лишћара.

Извршена је промена у реченици:

„Састојине лошег квалитета које се налазе на средње до добро продуктивним стаништима/земљшту (СТАН , 4, 3, 2,) које су настале погрешним начином газдовања (превелики захвати - сече, претхват на квалитет) или дејством природних непогода (снеголоми, ветроломи, биљне болести и штеточине, пожари) у којима нема довољног броја квалитетних плус стабала.“, тако да она сада гласи:

„У Састојинама лошег квалитета које се налазе на лошем до средње добрим продуктивним стаништима/земљшту (СТАН , 4, 3, 2,) које су настале погрешним начином газдовања (превелики захвати - сече, претхват на квалитет) или дејством природних непогода (снеголоми, ветроломи, биљне болести и штеточине, пожари) у којима нема довољног броја квалитетних плус стабала, бирамо мањи број најбољих стабала-минимално 20 ком/ха, (одабрана или промовисана стабла), та стабла негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.“

И додаје се следећи текст: „На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социалном смислу. На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина.“

11. Страница 179., поглавље 7.10 ГТ 2721 Издавачке мешовите шуме липа –Високе шуме липа и осталих лишћара.

Додат је следећи текст: „У састојинама које се налазе на земљшту лошијег квалитета или које су настале погрешним начином газдовања (превелики захвати - сече, предхват на квалитет, погрешно обновљене) или дејством природних непогода (сушење, ветроломи, снеголоми, биљне болести и штеточине, итд), у којима нема довољног броја квалитетних стабала будућности бирамо мањи број најбољих стабала око 20 - 40 (50) ком/ха, (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања. На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, посебно код избора стабала будућности.

На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социалном смислу.“

12. Страна 185., поглавље 8.-ГТ 2820 Издавачке мешовите шуме ОТЛ.

Извршена је промена у реченици:

„У издавачким састојинама овог ГТ на лошем станишту где није економски оправдано издвајати стабла будућности, газдује се чистом сечом, тако да се на половини производног процеса (старости око 20 година) спроведе једна прореда јачег интензитета, а кад се достигне максимална прозводња огревног дрвета и дрвета за механичку и хемијску прераду.“, тако да она сада гласи:

„У издавачким састојинама овог ГТ на лошем станишту где није економски оправдано издвајати стабла будућности, или где иста не постоје, она се не издвајају, газдује се чистом сечом, тако да се на половини производног процеса (старости око 20 година) спроведе једна прореда јачег интензитета, а кад се достигне максимална прозводња огревног дрвета и дрвета за механичку и хемијску прераду.“

13. Страна 207-208., додато је ново поглавље „10. Састојине лошијег квалитета“, које сада гласи:

„У састојинама лошег квалитета које се налазе на лошим до средње добрим продуктивним стаништима/земљшту које су настале погрешним начином газдовања (превелики захвати - сече, претхват на квалитет) или дејством природних непогода (снеголоми, ветроломи, биљне болести и штеточине, пожари) у којима нема довољног броја квалитетних плус стабала, бирамо мањи број најбољих стабала 20 - 40 (до 40) ком/ха (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.

На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности (средњедобна узгојна група, 10-14 m висине са деблом висине 4-7 m чисто од грана).

На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социалном смислу.“

14. Страна 227., поглавље 11.-ГТ Високе мешовите шуме букве.

Додат је текст, и сада гласи: „У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала-најмање 20 ком/ха (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.

На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности (средњедобна узгојна група, 12-16 m висине са деблом висине 4-7 m чисто од грана).

На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социалном смислу.“

15. Страна 245., поглавље 8.2.-ГТ 21120 Изданацка мешовита шума букве.

Извршена је промена у реченици: „У изданацким састојинама букве на лошем станишту лошег квалитета где није економски оправдано издвајати стабла будућности, газдује се чистом сечом, тако да се на половини производног процеса (старости око 20 година) спроведе једна прореда јачег интензитета, а касније када се достигне максимална прозводња огревног дрвета и дрвета за механичку и хемијску прераду спровести чисту сечу.“, тако да она сада гласи:

„У изданацким састојинама букве на лошем станишту лошег квалитета где није економски оправдано издвајати стабла будућности, или иста не постоје, она се не издвајају, газдује се чистом сечом, тако да се на половини производног процеса (старости око 20 година) спроведе једна прореда јачег интензитета, а касније када се достигне максимална прозводња огревног дрвета и дрвета за механичку и хемијску прераду спровести чисту сечу.“

И додат је у наставку следећи текст: „Ако пак постоји одређен број стабала будућности (где је оправдано вршити издвајање) у таквим ситуацијама бирамо мањи број најбољих стабала минимално 20 (50) ком/ха (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника.

На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности. На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социалном смислу.“

16. Страна 256.-257, поглавље 10.-ГТ 21121 Изданацке мешовите шуме букве-Високе шуме букве и осталих лишћара и четинара.

Додат је следећи текст: „У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала минимално 20 ком/ха (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до

постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.

На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности.

На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социалном смислу.“

17. Страна 270., поглавље 7.-ГТ 31210 Високе мешовите шуме борова.

Табела 1. је измењена и сада изгледа овако:

Параметри ¹	Станишта добре производности	Станишта осредње производности	Станишта лоше производности
Циљни пречник (борови: ост. четинари:лишћари), (cm)	>50-60-50	>40-50-40	>25-30-30
Растојање између стабала будућности (m)	>8-10	>6-8	>
Број стабала (N/ha)	>140-180	>220-260	>200 најквалитетнијих
Продукциони период (год)	70 до 100	70 до 100	100 до 160
Период потребан за обнављање састојине (год)	10 до 30	10 до 30	10 до 30
Висина доминантних стабала кад се постављају СБ (m)	10 до 12 (14)	10 до 12 (14)	7 до 9 (10)
Дужина дебла без грана (m)	6-8	6-8	4-6

18. Страна 279. поглавље 11.- ГТ 31210 Високе мешовите шуме борова.

Додат је следећи текст: „У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала минимално 30 ком/ha (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.

На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања

састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности.

На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социалном смислу.“

19. Страна 294., поглавље 11.-ГТ 31211 Високе мешовите шуме борова-Високе шуме лишћара и четинара.

Додат је текст и сада гласи:

„У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала минимално 30 ком/ха (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.

На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности. На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социалном смислу.“

20. Страна 308., поглавље 11.-ГТ 31510 Високе мешовите шуме смрче.

Додаје се текст и сада гласи:

„У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала- минимално 30 (50) ком/ха, са тим да у зависности од стања и структуре састојине тај број може бити и мањи и већи (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.

На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности.

На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социалном смислу.“

21. Страна 323., поглавље 11.-ГТ 31511 Високе мешовите шуме смрче-Високе шуме четинара и лишћара.

Додаје се текст и сада гласи: „У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала минимално 30 (50) ком/ха (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.

На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања

састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности.

На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социјалном смислу.“

22. Страна 337.-338, поглавље 11.-ГТ 31610 Високе мешовите шуме осталих четинара.

Додаје се текст и сада гласи: „У таквим састојинама бирамо мањи број најбољих стабала минимално 30 (50) ком/ха (одабрана или промовисана стабла), која негујемо до постизања циљног пречника, и у што краћем временском периоду завршити обнављање комбинацијом природног и вештачког начина обнављања.

На оваквим стаништима узимати ниже вредности висина за индетификацију узгојне групе, односно одређивање узгојне групе врши се на основу укупног развојног стања састојине, а не искључиво на основу достигнутих висина, посебно код избора стабала будућности. На тај начин избором мањег броја промовисаних стабала обезбеђује се максимално коришћење простора у еколошком, економском и социјалном смислу.“

Измене и допуне у документу „Упутство –Радни кораци“

1. Страна 122., поглавље 1.2.4.1.-Начин рада на прикупљању основних таксационих подата.

Додат је текст: „У случају да је локација примерне површине неприступачна, а мисли се искључиво на узгојне групе подмлатка и раног/касног младика, односно у узгојним групама у којима стабла нису достигла таксациону границу, перманентни кругови се не постављају на терену, већ се евидентирају у бази података ради обезбеђивања релевантних података о узгојним групама од значаја за даље планирање газдовања шумама.“

2. Страна 125., у делу текста који се односи на „Начин рада на обичним концентричним круговима“.

Додаје се текст:

„ј) На обичном кругу не одређују се елементи биодиверзитета: Оцена природних вредности-Стабла од значаја за биодиверзитет.“

3. Страна 142., Прилог 2. ниво састојине.

Додаје се став 2.23. у опису састојине:

„2.23. Основна намена 2: _____.“

